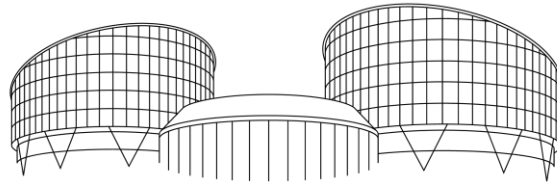

Preliminarus vertimas

EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS
COUR EUROPÉENNE DES DROITS DE L'HOMME

EUROPOS ŽMOGAUS TEISIŲ TEISMAS

ANTRASIS SKYRIUS

BYLA PAPLAUSKIENĖ PRIEŠ LIETUVĄ
(Petijijos Nr. 31102/06)

SPRENDIMAS
(Dėl esmės)

STRASBŪRAS
2014 m. spalio 14 d.

*Šis sprendimas tapo galutiniu pagal Konvencijos 44 straipsnio 2 dalį.
Jame gali būti daromi redakcinio pobūdžio pataisymai.*

Byloje Paplauskienė prieš Lietuvą

Europos Žmogaus Teisių Teismas (Antrasis skyrius), posėdžiaujant kolegijai, sudarytai iš:

pirmininko Guido Raimondi,
teisėjų Andrés Sajó,
Nebojša Vučinić
Helen Keller
Paul Lemmens
Egidijaus Kūrio
Jon Fridrik Kjølbro

ir *skyriaus kanclerio* Stanley Naismith,
po svarstymo uždarame posėdyje 2014 m. rugsėjo 9 d.
skelbia tą dieną priimtą sprendimą:

PROCESAS

1. Bylą prieš Lietuvos Respubliką pradėjo Lietuvos Respublikos pilietė Danutė Paplauskienė, kuri Teismui 2006 m. liepos 5 d. pateikė peticiją (Nr. 31102/06) pagal Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos (toliau – Konvencija) 34 straipsnį. Pareiškėjai Teisme atstovavo Vilniuje praktikuojanti advokatė K. Čeredničenkaitė.

2. Lietuvos Respublikos Vyriausybei (toliau – Vyriausybė) pradžioje atstovavo buvusi jos atstovė E. Baltutytė, vėliau – laikinai einanti Vyriausybės atstovės pareigas K. Bubnytė.

3. Pareiškėja teigė, kad ji neteko nuosavybės nacionalinių teismų sprendimu ir jai nebuvo tinkamai kompensuota, taip pažeidžiant Konvencijos 1 Protokolo 1 straipsnį.

4. 2012 m. birželio 29 d. peticija buvo perduota Vyriausybei.

FAKTAI**I.BYLOS APLINKYBĖS**

5. Pareiškėja gimė 1932 m. ir gyvena Vilniuje.

6. 2002 m. birželio 18 d. Vilniaus apskrities viršininko sprendimu buvo atkurtos pareiškėjos teisės į 0,23 ha žemės sklypą, neteisėtai nacionalizuotą Sovietų režimo metu, taip pažeidus nuosavybės teises. Žemės sklypas buvo įregistruotas pareiškėjos vardu žemės registre.

7. 2002 m. liepos 15 d. pareiškėja pardavė žemės sklypą už 76 000 litų (apytiksliai 22 000 eurų) dviem asmenims – E. T. ir D. Z., kurie tapo žemės sklypo savininkais.

1. Procesai, susiję su pirkimo–pardavimo sutarties pripažinimo negaliojančia

8. 2003 m. rugpjūčio mėn. Vilniaus apskrities viršininko administracija nustatė, kad suteikiant pareiškėjai žemės sklypą buvo padaryta klaida, apie tai informavo pareiškėją ir prokurorą.

9. 2004 m. birželio mėn. prokuroras inicijavo civilinę bylą, siekdamas panaikinti 2002 m. birželio 18 d. sprendimą ir pirkimo–pardavimo sutartį, atsižvelgiant į tai, kad dar 1993 m. tas pats žemės sklypas jau buvo valstybės parduotas privačiam asmeniui R. G. Be to, šis žemės sklypas buvo sodininkų bendrijoje, o atsižvelgiant į Lietuvos Respublikos piliečių nuosavybės teisių į išlikusį nekilnojamąjį turtą atkūrimo įstatymą (toliau – Atkūrimo įstatymas) buvusio savininko teisės į tokį žemės sklypą negali būti atkurtos.

10. Tuo pat metu buvo pradėta baudžiamoji byla dėl galimo dokumentų klastojimo. Tačiau įtarimai dėl pareiškėjos nebuvo patvirtinti, o tyrimas nutrauktas 2006 m. liepos mėn.

11. Vilniaus apskrities viršininko administracija pripažino, kad žemės sklypas pareiškėjai buvo suteiktas neteisėtai.

12. 2004 m. rugpjūčio 20 d. pareiškėjai priklausantis 76 000 litų vertės turtas, įskaitant jos indėlius banke ir pensiją, buvo areštuotas, siekiant užtikrinti prokuroro ieškinį.

13. Vilniaus miesto 1 apylinkės teismas 2005 m. gegužės 5 d. patenkino prokuroro ieškinį. Nuosavybės atkūrimas buvo panaikintas. Nuosavybė buvo perduota R. G., o pareiškėjai buvo nurodyta sumokėti E. T. ir D. Z. 76 000 litų. Pareiškėjai buvo palikta teisė atkurti nuosavybės teises.

14. Vilniaus apygardos teismas 2005 m. rugsėjo 15 d. atmetė pareiškėjos apeliacinį skundą.

15. Lietuvos Aukščiausiasis Teismas 2006 m. kovo 22 d. galutine nutartimi paliko žemesnės instancijos teismų sprendimus nepakeistus.

16. 2006 m. gegužės 30 d. antstolio patvarkymu buvo įvykdytas reikalavimas, pagal kurį pareiškėja turėjo sumokėti 76 000 litų.

2. Byla dėl žalos atlyginimo iš valstybės

17. Atsižvelgiant į pareiškėjos pateiktą informaciją, ji turėjo skolintis pinigų, siekdama sumokėti 76 000 litų ir kitas teises išlaidas. Ji taip pat tvirtino, kad neteisėti valdžios veiksmai ir susiję teismų procesai lėmė žymų sveikatos pablogėjimą, nes ji patyrė stresą, o vėliau tapo neįgali.

18. 2005 m. lapkričio mėn., gavusi Vilniaus apskrities viršininko administracijos atsisakymą atlyginti jos patirtus nuostolius, pareiškėja pateikė skundą administraciniam teismui, prašydama jai iš valstybės priteisti 90 479 litus (apie 26 200 eurų) turtinės ir 300 000 litų (apie 87 000 eurų) neturtinės žalos.

19. Galutine 2007 m. lapkričio 15 d. nutartimi Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas paliko pirmosios instancijos teismo sprendimą nepakeistą ir patenkino pareiškėjos skundą iš dalies, priteisdamas jai 838 litus (apytiksliai 240 eurų) turtinės (dalies jos teisinių išlaidų ir sąnaudų) ir 2 000 litų (apytiksliai 580 eurų) neturtinės žalos. Teismas taip pat nurodė, kad neteisėti valdžios institucijų veiksmai pažeidė pareiškėjos teisėtus lūkesčius ir turėjo įtakos jos sveikatai, atsižvelgiant į jos garbų amžių. Tačiau teismas atmetė daugumą pareiškėjos reikalavimų dėl turtinės žalos, kurią ji siejo su sprendimo atkurti nuosavybės teises į žemės sklypą panaikinimu ir teismų procesais, kuriuose ji turėjo dalyvauti. Teismai nurodė, kad pareiškėja neturėjo teisinio pagrindo reikalauti turtinės žalos atlyginimo, atsižvelgiant į tai, kad jai nuosavybės teisės buvo atkurtos neteisėtai.

3. Vėlesni įvykiai

20. Vėliau 2009 m. balandžio 9 d. sprendimu Vilniaus apskrities viršininko administracija atkūrė pareiškėjos nuosavybės teises, suteikdama jai naują 0,23 ha dydžio žemės sklypą.

II. BYLAI REIKŠMINGA VIDAUS TEISĖ IR PRAKTIKA

21. Daugiau dėl bylai reikšmingos nacionalinės teisės ir praktikos žiūrėti *Pyrantienė v. Lithuania*, no. 45092/07, §§ 16–22, 2013-11-12 ir *Albergas and Arlauskas v. Lithuania*, no. 17978/05, §§ 21–33, 2014-05-27.

22. Kalbant apie buvusių savininkų teisių apsaugą, Konstitucinis Teismas nurodė, kad nuo momento, kai valdžios institucija priima sprendimą atkurti nuosavybę *in natura* ar kompensuoti už ją, buvęs savininkas įgyja savininko teises (1994 m. liepos 15 d. nutarimas).

23. Konstitucinis Teismas 2005 m. rugpjūčio 23 d. nutarime nurodė, kad konstituciniai teisėtų lūkesčių apsaugos, teisinio tikrumo ir teisinio saugumo principai nustato valstybės pareigą užtikrinti teisinio reguliavimo tikrumą ir stabilumą, apsaugoti asmenų teises ir gerbti teisėtus interesus ir teisėtus lūkesčius:

„Nagrinėjamos konstitucinės justicijos bylos kontekste pabrėžtina, jog tai, kad valstybė nutarė, kad paneigtos nuosavybės teisės turi būti atkurtos, taip pat tai, kad buvo priimtas restitucijos santykius reguliuojantis įstatymas ir pradėtas įgyvendinti nuosavybės teisių atkūrimas, asmenims, turintiems teisę atkurti nuosavybės teises, sukūrė teisėtą lūkestį, kad jie galės įstatymo nustatytais būdais, sąlygomis, tvarka ir terminais įgyvendinti šią savo teisę. Minėtą teisėtą lūkestį saugo ir gina Konstitucija.“

TEISĖ

I. TARIAMAS KONVENCIJOS 1 PROTOKOLO 1 STRAIPSNIO PAŽEIDIMAS

24. Pareiškėja skundėsi, kad iš jos nuosavybė buvo atimta pažeidžiant Konvencijos 1 Protokolo 1 straipsnį. Nesant jos kaltės ji turėjo dalyvauti teisiniuose procesuose ir patyrė turtinę bei neturtinę žalą. Ji taip pat tvirtino, kad jai nebuvo pakankamai kompensuota. 1 Protokolo 1 straipsnis numato:

„Kiekvienas fizinis ar juridinis asmuo turi teisę netrukdomas naudotis savo nuosavybe. Iš niekieno negali būti atimta jo nuosavybė, išskyrus tuos atvejus, kai tai yra būtina visuomenės interesams ir tikrai įstatymo numatytomis sąlygomis bei vadovaujantis bendraisiais tarptautinės teisės principais,

Tačiau ankstesnės nuostatos jokia būdu neriboja valstybės teisės taikyti tokius įstatymus, kokius, jos manymu, jai reikalingi, kad galėtų kontroliuoti nuosavybės naudojimą atsižvelgdama į bendrąjį interesą arba, kad garantuotų mokesčių, kitų rinkliavų ar baudų mokėjimą.“

A. Priimtinas

25. Vyriausybė teigė, kad pareiškėja neturėjo būti pripažinta tariamo pažeidimo auka, nes jis valstybės jau buvo atitaisytas 2009 m., atkūrus jos nuosavybės teises ir jai gavus naują žemės sklypą. Be to, nacionaliniai teismai nustatė, kad viešojo administravimo subjektų veiksmai buvo neteisėti ir pažeidė jos teisėtus lūkesčius; jai buvo atlyginta 2 000 litų (apytiksliai 600 eurų) neturtinė žala. Šiuo požiūriu teismai, *inter alia*, nurodė, kad pareiškėjos teisių pažeidimas buvo sunkus, nesant jos kaltės, o valdžios institucijos nesiėmė jokių veiksmų, siekdamas kiek įmanoma greičiau atitaisyti situaciją. Pasak Vyriausybės, žalos atlyginimo dydis atitiko nacionalinių teismų praktiką panašiose bylose panašiu metu.

26. Pareiškėja nurodė, kad pagal Konvencijos jurisprudenciją, valdžios institucijų užtikrinamas žalos atlyginimas turi būti tinkamas ir pakankamas. Šiuo požiūriu ji nurodė, kad kompensacija nepadengė jos prieš 2009 m. sprendimą dėl nuosavybės atkūrimo, kuriuo buvo suteiktas naujas žemės sklypas, patirtos nei turtinės, nei neturtinės žalos. Konkrečiai, ginčijama viešojo administravimo subjektų klaida lėmė ilgus ir brangius teismo procesus ir, jos manymu, daugiau nei septyneriems metams apribojo pareiškėjos netrukdomą naudojimąsi nuosavybės teisėmis.

27. Teismas pažymi, kad pareiškėjai palankus sprendimas ar priemonė savaime nėra pakankami, siekiant panaikinti jo ar jos „aukos“ statusą, nebent valdžios institucijos aiškiai ar iš esmės pripažintų Konvencijos pažeidimą ir atlygintų žalą (žr., pavyzdžiui, *Amuur v. France*, § 36, 1999-12-25, Reports of Judgments and Decisions 1996-III, ir *Dalban v. Romania* [GC], no. 28114/95, § 44, ECHR 1999-VI).

28. Sutiktina, kad procesuose dėl žalos atlyginimo iš valstybės vidaus teismai priteisė pareiškėjai tam tikrą kompensaciją už turtinę ir neturtinę

žalą, taip iš dalies pagerindami jos situaciją. Tačiau teismai pripažino, kad žemės sklypas jai buvo skirtas neteisėtai, taigi ji neturėjo teisinių pagrindų į visišką jos skundo dėl turtinės žalos patenkinimą (žr. 19 punktą pirmiau). Atsižvelgdamas į tai, Teismas primena, kad nors šalis nebegali būti laikoma auka Konvencijos 34 straipsnio požiūriu, jeigu valdžios institucijos pripažino pažeidimą ir jų sprendimas lemia tinkamą bei pakankamą žalos atlyginimą (žr. *Holzinger v. Austria* (no. 1), no. 23459/94, § 21, ECHR 2001-I, ir *Scordino v. Italy* (no. 1) [GC], no. 36813/97, § 181, ECHR 2006-V), taip nebuvo šiuo atveju, kai pareiškėjai buvo priteista gana nedidelė suma, palygti su tuo, kiek Teismas būtų tikėtina linkęs priteisti atsižvelgiant į jo praktiką.

29. Teismas toliau pažymi, kad pavėluotas pareiškėjai priklausančių sumų sumokėjimas ar žalos atlyginimas dėl pažeidimo negali atitaisyti ilgalaikio valdžios institucijų teisingo kompensavimo neužtikrinimo ir nesuteikė tinkamos kompensacijos (žr., *mutatis mutandis*, *Scordino, ibid.*, § 198; ir *Karahalios v. Greece*, no. 62503/00, § 23, 2003-12-11). Atsižvelgdamas į tai, Teismas pažymi, kad praėjo beveik treji metai nuo Lietuvos Aukščiausiojo Teismo nutarties pareiškėjos byloje, kad jai buvo suteiktas naujas žemės sklypas (žr. 20 punktą pirmiau). Nors gali būti pripažįstama, kad naujo tokio pat dydžio žemės sklypo suteikimas kompensuoja pareiškėjos patirtą 76 000 litų žalą, tokia, atrodo, laiku nepritaikyta priemonė kelia klausimų dėl jos atitikties Konvencijos 1 Protokolo 1 straipsniui.

30. Atsižvelgdamas į tai, kas pasakyta, Teismas mano, kad pareiškėjos inicijuoti procesai dėl žalos atlyginimo, kurie pasibaigė tam tikros sumos jai priteisimu, kurį Vyriausybė laikė veiksmingu, taip pat ir naujo žemės sklypo suteikimas, ne visai panaikino Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2006 m. kovo 22 d. nutarties poveikį. Šiomis aplinkybėmis pareiškėja vis dar gali būti laikoma tariamo Konvencijos pažeidimo auka.

31. Teismas atkreipia dėmesį, kad šis skundas nėra aiškiai nepagrįstas pagal Konvencijos 35 straipsnio § 3 (a) dalį. Taip pat Teismas pažymi, kad jis nėra nepriimtinas kokiais nors kitais pagrindais. Todėl jis turi būti skelbiamas priimtinu.

B. Esmė

1. Šalių argumentai

32. Pareiškėja nurodė, kad elgėsi teisėtai, įgydama žemės sklypą, kurį teismai vėliau nurodė gražinti. Po teismų sprendimų, kuriais jai buvo atimta nuosavybė, Vilniaus apskrities viršininko administracija nesiėmė jokių veiksmų, siekdama atitaisyti situaciją, kitaip tariant, jos nuosavybės teisės nebuvo atkurtos *in natura*, šiuo tikslu nei teismai, nei Administracija nenustatė jokio termino; ilgo ir brangaus bylinėjimosi nulemta žala nebuvo

tinkamai atlyginta. Jeigu Administracija būtų veikusi greitai ir ištaisiusi savo klaidą, kai tik apie ją sužinojo, būtų buvę galima išvengti pareiškėjos išgyvenimų ir turtinės žalos.

33. Be to, pareiškėja nurodė, kad valdžios institucijos trukdė jai naudotis nuosavybės teisėmis santykinai ilgą laiką ir taip pat atsižvelgiant į jos garbų amžių ir sveikatos būklę, sukėlė neturtinę žalą.

34. Vyriausybė pažymėjo, kad pirmiau nurodytos valdžios institucijų klaidos įvyko žemės reformos, kuri sietina su nuosavybės teisių buvusiams savininkams atkūrimu į Sovietų režimo nacionalizuotą nuosavybę, kontekste. Vyriausybės nuomone, Vidurio ir Rytų Europos kontekste turi būti įvertintos aplinkybės, susijusios su perėjimo nuo totalitarinio režimo į demokratinį, taip pat kiekvieno individualaus atvejo ypatumai. Pabrėžta, kad valdžios institucijoms neturi būti užkirstas kelias ištaisyti savo klaidas, net jei šios klaidos nulemtos jų pačių neatsargumo.

35. Vyriausybė nurodė, kad pareiškėja nepatyrė ženklios turtinės žalos, nes valstybė jai suteikė žemės sklypą *ex gratia*. Bet kokia kita žala buvo atlyginta teismų sprendimais atskiruose procesuose, todėl jos skundas dėl šių procesų baigties buvo „ketvirtosios instancijos“ pobūdžio. Vyriausybė taip pat tvirtino, kad valstybės įsikišimas buvo pagrįstas, nes juo siekta apginti „visuomenės interesą“, jis buvo teisėtas ir proporcingas. Be to, pareiškėja naudojo nuosavybę mažiau nei mėnesį prieš ją perleisdama tretiesiems asmenims.

2. Teismo vertinimas

a) Bendrieji principai

36. Bylai reikšmingi bendrieji principai nurodyti sprendime *Pyrantienė* (cituota pirmiau, §§ 37–40). Teismas vis tiek pakartoja, kad bet koks valdžios įstaigų trukdymas naudotis nuosavybe turi būti teisėtas, būtinas visuomenės interesams ir siekiant teisėto tikslo tokiomis priemonėmis, kurios būtų proporcingos siekiamam tikslui.

b) Minėtų principų taikymas aptariamoje byloje

i) Ar buvo apribota pareiškėjos teisė naudotis nuosavybe

37. Teismas pažymi, kad kai Lietuvos Aukščiausiasis Teismas priėmė 2006 m. kovo 22 d. nutartį, pareiškėja nebeturėjo nuosavybės teisių į žemės sklypą; ji pardavė sklypą 2002 m. Tačiau teismų sprendimais pirkimo–pardavimo sutartis buvo pripažinta negaliojančia, o pareiškėja įpareigota gražinti 76 000 litų privatiems pirkėjams; ši nurodymą ji įvykdė 2006 m. gegužės mėn. Tačiau žemės sklypas nebuvo jai sugražintas.

38. Teismas mano, kad nacionalinių teismų sprendimai neabejotinai reiškia, kad iš pareiškėjos nuosavybė buvo atimta 1 Protokolo 1 straipsnio antrojo sakinio požiūriu.

ii) Apribojimo teisėtumas

39. Vidaus teismų sprendimai, kuriais panaikinti administraciniai sprendimai ir pirkimo–pardavimo sutartis, buvo numatyti įstatyme, vadovaujantis Atkūrimo įstatymo nuostatomis, teismams nustačius, kad tas pats žemės sklypas jau buvo parduotas privačiam įgijėjui R. G., prieš jį suteikiant pareiškėjai. Taigi Teismas nustato, kad nuosavybė atimta įstatymo numatyta tvarka, kaip to reikalauja 1 Protokolo 1 straipsnis.

iii) Visuomenės interesas

40. Kaip ir bylose *Pyrantienė* bei *Albergas and Arlauskas*, ginčijamos priemonės buvo skirtos ištaisyti valdžios institucijų klaidas, kurios kilo žemės reformos kontekste, įskaitant nuosavybės teisių atkūrimo procesą ir siekiant apsaugoti pirmojo žemės įgijėjo R. G. teises. Taigi Teismas pripažįsta, kad šis apribojimas buvo būtinas visuomenės interesams (žr. *Pyrantienė*, cituota pirmiau, §§ 44–48, taip pat *Bečvār and Bečvárová v. the Czech Republic*, no. 58358/00, § 67, 2004-12-14).

iv) Proporciumas

41. Teismas pakartoja, kad naudojimosi nuosavybe apribojimas turi būti ne tik teisėtas ir siekti teisėto tikslo, bet ir atitikti proporcingumo reikalavimą. Privaloma užtikrinti teisingą pusiausvyrą tarp bendro visuomenės intereso poreikių ir asmens pagrindinių teisių apsaugos reikalavimų, o tokios teisingos pusiausvyros užtikrinimas yra būdingas visai Konvencijai. Reikiama pusiausvyra nebus užtikrinta, jei susijusiam asmeniui tektų pernelyg didelė asmeninė našta (žr. *Sporrong and Lönnroth v. Sweden*, 1982-09-23, §§ 69–74, Series A no. 52, ir *Brumărescu v. Romania* [GC], no. 28342/95, § 78, ECHR 1999-VII).

42. Keletą kartų panašiose kaip ši bylose dėl valdžios institucijų nuosavybės teisių atkūrimo procese padarytų klaidų ištaisymo Teismas pabrėžė būtinybę užtikrinti, jog senų pažeidimų atitaisymas nesukurtų naujos neproporcingos žalos (žr. *Velikoni and Others v. Bulgaria*, nos. 43278/98, 45437/99, 48014/99, 48380/99, 51362/99, 53367/99, 60036/00, 73465/01 and 194/02, § 178). Tuo tikslu įstatymai turėtų numatyti galimybę kiekvienu atveju atsižvelgti į individualias bylos aplinkybes, kad asmenys, kurie sąžiningai įsigijo nuosavybę, nepatirtų atsakomybės naštos, pagrįstai tenkančios nuosavybę konfiskavusiai valstybei.

43. Siekdamas įvertinti pareiškėjai tekusią naštą, Teismas privalo įvertinti individualias kiekvienos bylos aplinkybes, o būtent – sąlygas, kuriomis buvo įgyta ginčijama nuosavybė, bei kompensaciją, kurią už atimtą nuosavybę pareiškėja gavo, taip pat pareiškėjos asmeninę ir socialinę padėtį (žr., *Pyrantienė*, cituota pirmiau, § 51).

44. Situacija šioje byloje yra panaši į susiklosčiusiąją byloje *Albergas ir Arlauskas*, kalbant apie pareiškėjos už žemės sklypo pardavimą tretiesiems asmenims gautos sumos, kurią ji buvo įpareigota vėliau grąžinti įgijėjams, atėmimą (plg. *Albergas and Arlauskas*, cituota pirmiau, §§ 71–74).

45. Pareiškėjos teisė į nuosavybę panaikinta po to, kai buvo nustatyta, jog valdžios institucijoms nebuvo suteikta teisė atkurti nuosavybės teises į nuosavybę, kuri jau buvo parduota kitam asmeniui. Teismas mano, kad pareiškėja turėjo labai ribotas galimybes, jei tokias apskritai turėjo, kaip nors paveikti atkūrimo sąlygas, nes tai buvo išimtinė valstybės kompetencija (žr., *mutatis mutandis*, *Gladysheva v. Russia*, no. 7097/10, § 79, 2011-12-06).

46. Kaip matyti iš Teismo turimų dokumentų, pareiškėja negalėjo pagrįstai numatyti jos nuosavybės teisių į žemės sklypą panaikinimo ir vėliau sekusio pardavimo tretiesiems asmenims. Taip pat nebuvo įrodyta, kad ji veikė nesažiningai. Taigi ji turėjo teisėtą lūkestį tęsti naudojimąsi pinigų suma, kurią ji gavo iš žemės sklypo pirkėjų 2002 m. (žr., *mutatis mutandis*, *Albergas and Arlauskas*, cituota pirmiau, § 71). Taip pat neginčijama, kad pareiškėja išsaugojo teisę atkurti nuosavybę į žemės sklypą.

47. Tačiau 2004 m. prokuroras inicijavo bylą dėl jos teisės į nuosavybę panaikinimo ir vėlesnio žemės sklypo pardavimo. Pareiškėjos nuosavybė, įskaitant sąskaitas banke ir pensiją, buvo areštuota nuo 2004 m. rugpjūčio mėn., ji taip pat patyrė teises išlaidas ir sąnaudas. Šie procesai, taip pat pareiškėjos pradėti procesai dėl žalos atlyginimo prieš valstybę tęsėsi iki 2007 m. lapkričio mėn.

48. Teismas pažymi, kad pareiškėja jos teises pažeidžiančioje situacijoje buvo iki 2009 m. balandžio 9 d., kai valdžios institucijos suteikė jai naują tokio pat dydžio žemės sklypą. Atrodo, kad ji neginčijo naujojo žemės sklypo vertės, lyginant ją su senojo žemės sklypo verte.

49. Teismas ne kartą per klaidą suteiktos nuosavybės teisės panaikinimo kontekste yra pabrėžęs, kad gero administravimo principas gali lemti ne tik valdžios institucijų pareigą veikti operatyviai klaidos atveju (žr. *Moskal v. Poland*, no. 10373/05, § 69, 2009-09-15), bet taip pat gali lemti tinkamos kompensacijos ar kito pobūdžio atlyginimo sąžiningai veikusiam buvusiam valdytojui užtikrinimą (žr. *Pincová and Pinc v. the Czech Republic*, no. 36548/97, § 53, ECHR 2002-VIII, ir *Toşcuță and Others v. Romania*, no. 36900/03, § 38, 2008-11-25).

50. Kompensacijos sąlygos pagal atitinkamus įstatymus priklauso nuo vertinimo, ar ginčijama priemonė taikoma atsižvelgiant į reikiamą teisingą

pusiausvyrą ir, svarbiausia, ar ji neužkrauna pareiškėjui neproporcingos naštos (žr., *Albergas and Arlauskas*, cituota pirmiau, § 73).

51. Teismas pakartoja, kad teisinės gynybos priemonės turi būti tinkamos ir pakankamos (žr. *Scordino*, cituota pirmiau, §§ 193 ir 195), tai gali priklausyti nuo vidaus teismų priteistų kompensuojančių sumų dydžio ir gynybos priemonių, nustatančių atlyginimą, veiksmingumo (įskaitant operatyvumą). Kompensacijos adekvatumas būtų sumažintas, jei apmokėjimu nebūtų atsižvelgta į įvairias jos vertės sumažėjimą lemiančias aplinkybes, tokias kaip nepagrįstas delsimas (žr. *Almeida Garrett, Mascarenhas Falcão and Others v. Portugal*, nos. 29813/96 and 30229/96, § 54, ECHR 2000-I).

52. Teismas remiasi savo išvadamis (žr. 28–30 punktus pirmiau), kurios patvirtinta, kad nepaisant naujo tokio pat dydžio žemės sklypo suteikimo, taip kompensuojant pareiškėjos patirtą 76 000 litų netektį, pareiškėja vis tiek gali būti laikoma auka dėl Konvencijos 1 Protokolo 1 straipsnio pažeidimo. Teismas daro išvadą, kad valdžios institucijų bandymai atitaisyti pareiškėjos nuosavybės teisių pažeidimą negali būti laikomi atliktais laiku ir tinkamai atsižvelgiant į Konvencijos 1 Protokolo 1 straipsnio tikslus.

53. Taigi Teismas mano, kad naujo žemės sklypo pareiškėjai suteikimas 2009 m., taip pat nacionalinių teismų priteistas 2000 litų ir 838 litų teisinių išlaidų atlyginimas gali tik iš dalies atitaisyti pareiškėjos teisių pažeidimą.

54. Teismas sutinka su pareiškėjos argumentu ir laiko, kad susiklosčiusi situacija neišvengiamai nulėmė tam tikrus nepatogumus, atsižvelgiant į jos garbų amžių ir sveikatos būklę, taip pat neigiamai paveikė jos nuosavybės teises (plg. *JGK Statyba Ltd and Guselnikovas v. Lithuania*, no. 3330/12, §§ 128–130, 2013-11-05). Pareiškėja ne tik negalėjo netrukdomai naudotis savo nuosavybe, ji buvo priversta kęsti netikrumą dėl to, kada valdžios institucijos imsis priemonių nutraukti apribojimą (žr. *Broniowski v. Poland* [GC], no. 31443/96, § 151, ECHR 2004-V; ir *Almeida Garrett, Mascarenhas Falcão and Others*, cituota pirmiau, § 50).

55. Atsižvelgdamas į valdžios institucijų spartaus veikimo nebuvimą, atitaisant pareiškėjos situaciją, po galutinės teismo 2006 m. kovo 22 d. nutarties ir faktą, kad pareiškėjai priteistos sumos neapėmė jos patirtų neigiamų padarinių, Teismas daro išvadą, jog jai buvo užkrauta pernelyg didelė asmeninė našta.

56. Atitinkamai buvo pažeistas Konvencijos 1 Protokolo 1 straipsnis.

II. TARIAMAS KONVENCIJOS 13 STRAIPSNIO PAŽEIDIMAS

57. Pareiškėja taip pat skundėsi dėl veiksmingos teisinės gynybos nebuvimo pagal Konvencijos 13 straipsnį, kalbant apie jos nuosavybės teisių pažeidimą.

58. Reikia pažymėti, kad pareiškėjos iškelta problema savo esme susijusi su klausimu, ar buvo užtikrinta tinkama pusiausvyrą pagal

1 Protokolo 1 straipsnį ir ar jis Teismo buvo išnagrinėtas pagal nurodytą nuostatą (žr., *mutatis mutandis, Velikovi and others*, cituota pirmiau, § 251).

59. Taigi Teismas konstatuoja, kad nėra būtina atskirai vertinti pareiškimo priimtimumo ir esmės pagal Konvencijos 13 straipsnį.

III. KITI TARIAMI KONVENCIJOS PAŽEIDIMAI

60. Pareiškėja skundėsi dėl teisingo teismo proceso pagal Konvencijos 6 straipsnio 1 dalį, teigdama, kad vidaus teismai klaidingai įvertino pateiktus įrodymus ir netinkamai taikė teisę.

61. Teismas pakartoja, kad pagal bendrą taisyklę jis nėra apeliacinės instancijos teismas dėl vidaus teismų sprendimų, tai yra šių teismų funkcija aiškinti nacionalinę teisę ir įvertinti pateiktus įrodymus (žr. *Kern v. Austria*, no. 4206/02, § 61, 2005-02-04 ir *Wittek v. Germany*, no. 37290/97, § 49, ECHR 2000-XI). Remdamasis turimais duomenimis Teismas pažymi, kad pateiktas reikalavimas yra „ketvirtosios instancijos“ pobūdžio. Todėl ši peticijos dalis turi būti pripažinta aiškiai nepagrįsta pagal Konvencijos 35 straipsnio 3 dalies a punktą ir 4 dalį.

62. Pareiškėja skundėsi, kad buvo pažeistos jos teisės į informaciją ir orumą pagal Konvencijos 10 straipsnį. Teismas pažymi, kad pareiškėjai nepavyko nuodugnai parengti ir pagrįsti pažeidimo, kuriuo ji skundžiasi. Todėl ši peticijos dalis turi būti pripažinta aiškiai nepagrįsta pagal Konvencijos 35 straipsnio 3 dalies a punktą ir 4 dalį.

IV. KONVENCIJOS 41 STRAIPSNIO TAIKYMAS

63. Konvencijos 41 straipsnyje numatyta:

„Jeigu Teismas nustato Konvencijos ar jos protokolų pažeidimą ir jeigu Aukštosios Susitariančiosios Šalies įstatymai leidžia tik iš dalies atlyginti pažeidimu padarytą žalą, tai prireikus Teismas gali priteisti nukentėjusiajai šaliai teisingą atlyginimą.“

A. Žala

64. Kiek tai susiję su turtine žala, pareiškėja reikalavo 76 000 litų (apytiksliai 22 000 eurų), kuriuos ji turėjo grąžinti žemės pirkėjams, siekdama įvykdyti 2006 m. kovo 22 d. teismo nutartį; 3 319 litus (960 eurų) palūkanų, kurias ji prarado savo bankų sąskaitose ir 3 943 litus (1 140 eurų) dėl praradimų, susijusių su staigiu JAV dolerio nuvertėjimu.

65. Pareiškėja taip pat prašė 300 000 litų (86 900 eurų) neturtinei žalai, kilusiai dėl pažeidimu sukeltų kančių ir išgyvenimų, atlyginti.

66. Vyriausybė tvirtino, kad pirmiau nurodytos sumos yra nepagrįstos ir per didelės. Kiek tai susiję su turtine žala, Vyriausybė tvirtino, kad identiški reikalavimai jau buvo spęsti ir atmesti nacionaliniuose teismuose; be to, nėra patvirtinto priežastinio ryšio tarp prašomos priteisti sumos ir nurodyto

pažeidimo. Kiek tai susiję su neturtinės žalos atlyginimu, pareiškėjai jau priteista 2 000 litų (580 eurų) dydžio suma gali būti vertinama kaip pakankama ir tinkama žalos atlyginimo priemonė; priešingas situacijos vertinimas lemtų nepagrįstą pareiškėjos praturtėjimą.

67. Teismas vertina, kad pareiškėja patyrė turtinę žalą dėl konstatuoto pažeidimo. Pažymėtina, kad vis dėlto pareiškėja neturi teisės susigrąžinti 76 000 litų, nes jai buvo suteiktas naujas panašaus dydžio žemės sklypas. Be to, Teismas neįžvelgia ryšio tarp konstatuoto pažeidimo ir pareiškėjos nurodytų praradimų, susijusių su JAV dolerio nuvertėjimu, todėl atmeta šią reikalavimų dalį.

68. Kiek tai susiję su reikalavimu dėl prarastų palūkanų, Teismas sutinka, kad pareiškėja patyrė tam tikrus finansinius praradimus, atsižvelgiant į jos negalėjimą naudotis turtu, kuris buvo areštuotas 2004 m. rugpjūčio 20 d., o vėliau paimtas iš jos, vykdant Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2006 m. kovo 22 d. nutartį. Situacija tęsėsi iki 2009 m. balandžio 20 d., ją atitaisius naujo panašaus dydžio žemės sklypo suteikimu.

69. Pagal bendrą taisyklę, Teismo suteikiama kompensacija panašiose situacijose turi atitikti realius pareiškėjo praradimus, atsižvelgiant į įvairias aplinkybes, galinčias lemti mažesnę kompensacijos dydį, tokias kaip praėjęs ilgas laiko tarpas. Ši suma turi būti perskaičiuota į esamą vertę, siekiant kompensuoti praradimus dėl infliacijos. Be to, siekiant nors iš dalies kompensuoti praradimus dėl ilgo laikotarpio, kurio metu pareiškėjo galimybės naudotis nuosavybe buvo atimtos, turi būti mokamos palūkanos (žr., *mutatis mutandis*, *Guiso-Gallisay v. Italy* (just satisfaction) [GC], no. 58858/00, § 105, 2009-12-22, ir *Elia S.r.l. v. Italy* (just satisfaction), no. 37710/97, § 25, 2004-07-22).

70. Vis dėlto šioje byloje pareiškėjos reikalavimas dėl prarastų palūkanų yra ribotas ir siekia 3 319 litų. Atsižvelgęs į tai, kas nurodyta ir įvertinus galimą teisės aktuose įtvirtinto 5 proc. dydžio metinių palūkanų, priteistinių neįvykdžius piniginės prievolės (kaip tai įtvirtinta Lietuvos Respublikos civilinio kodekso 6.210 straipsnio 1 dalyje), pagrindu nustatytinos kompensacijos dydį, Teismas visiškai tenkina reikalavimą ir priteisia 3 319 litų (960 eurų) pareiškėjai turtinės žalos ir bet kokius mokesčius, kurie gali būti taikomi šiai sumai.

71. Teismas sprendžia, kad pareiškėja neabejotinai patyrė kančias ir nusivylimą, kilusius dėl valdžios įvykdytų nuosavybės teisių pažeidimo. Tačiau Teismas pažymi, kad jos reikalaujama suma yra pernelyg didelė. Atlikęs vertinimą teisingumo pagrindais ir atsižvelgęs į atlygintą neturtinės žalos dydį vidaus lygmeniu, Teismas priteisia pareiškėjai 4 500 eurų neturtinei žalai atlyginti ir bet kokius mokesčius, kurie gali būti taikomi šiai sumai.

B. Sąnaudos ir teisinės išlaidos

72. Pareiškėja taip pat reikalavo sąnaudų ir teisinių išlaidų, patirtų vidaus teismuose, atlyginimo: 2 280 litų už žyminius mokesčius, 2 700 litų už atstovavimą, 1 050 litų už antstolio paslaugas ir 44 litus už kopijavimo paslaugas.

73. Vyriausybė šį reikalavimą ginčijo tuo pagrindu, kad nurodytos sumos buvo pernelyg didelės ir tinkamai nepagrįstos.

74. Atsižvelgiant į Teismo praktiką, teisinės ir kitos išlaidos priteisiamos tik tuo atveju, jei nustatoma, jog jos buvo realiai patirtos, būtinos ir protingo dydžio. Atsižvelgęs į turimus dokumentus, Teismas mano, kad pagrįsta pareiškėjai priteisti 5 334 litus (1 545 eurus) visoms išlaidoms padengti.

C. Palūkanos

75. Teismas mano, kad nevykdant įsipareigojimų palūkanos turi būti skaičiuojamos pagal ribinę Europos centrinio banko skolinimo normą, pridėdant tris procentus.

DĖL ŠIŲ PRIEŽASČIŲ TEISMAS VIENBALSIAI

1. *Skelbia* reikalavimą dėl Konvencijos 1 Protokolo 1 straipsnio priimtiniu, o reikalavimus pagal Konvencijos 6 straipsnio 1 dalį ir 10 straipsnį nepriimtinais;
2. *Nusprendžia*, kad buvo pažeistas Konvencijos 1 Protokolo 1 straipsnis;
3. *Nusprendžia*, kad nebūtina atskirai nagrinėti reikalavimo pagal Konvencijos 13 straipsnį priimtimumo ir esmės;
4. *Nusprendžia*,
 - a) kad Valstybė atsakovė turi sumokėti pareiškėjai per tris mėnesius nuo tos dienos, kai sprendimas taps galutiniu pagal Konvencijos 44 straipsnio 2 dalį, šias sumas, jas konvertuojant į Lietuvos litus pagal mokėjimo dieną taikomą kursą:
 - i) 960 eurų (devynis šimtus šešiasdešimt eurų) turtinei žalai atlyginti ir bet kokius mokesčius, kurie gali būti taikomi šiai sumai;
 - ii) 4 500 eurų (keturis tūkstančius penkis šimtus eurų) neturtinei žalai atlyginti ir bet kokius mokesčius, kurie gali būti taikomi šiai sumai;
 - iii) 1 545 eurų (tūkstantį penkis šimtus keturiasdešimt penkis eurus) sąnaudoms ir teisinėms išlaidoms atlyginti ir bet kokius mokesčius, kurie gali būti taikomi pareiškėjai;

- b) kad nuo minėto trijų mėnesių termino pabaigos iki sprendimo įvykdymo dienos per įpareigojimų nevykdymo laiką nuo minėtų sumų turės būti mokamos paprastosios palūkanos pagal ribinę Europos centrinio banko skolinimo normą, pridedant tris procentus;

5. *Atmeta* likusius pareiškėjos reikalavimus dėl teisingo atlyginimo.

Surašyta anglų kalba ir paskelbta raštu 2014 m. spalio 14 d., vadovaujantis Teismo Reglamento 77 taisyklės 2 ir 3 dalimis.

Stanley Naismith
Kancleris

Guido Raimondi
Pirmininkas